

Cash Pooling aspekty prawne i podatkowe

Wewnątrzgrupowe zarządzanie środkami pieniężnymi –
konstrukcja prawna, modele, opodatkowanie i ryzyka
praktyczne

stan prawny: 2026

Polska praktyka prawno-
podatkowa

Zakres raportu

- modele i etapy funkcjonowania
- aspekty prawne i regulacyjne
- PCC, VAT, CIT i podatek u źródła

1. Konstrukcja prawna cash pooling

Umowa nienazwana zawierana w celu wspólnego zarządzania płynnością finansową grupy kapitałowej poprzez konsolidację rachunków.

Cel umowy

Wspólne zarządzanie płynnością finansową grupy kapitałowej poprzez konsolidację sald i wzajemne bilansowanie rachunków bankowych spółek powiązanych.

Charakter prawny

Umowa nienazwana, niezdefiniowana ustawowo. Dopuszczalna na podstawie zasady swobody umów (art. 353¹ Kodeksu cywilnego).

Strony porozumienia

Bank prowadzący rachunek skonsolidowany, podmiot koordynujący (pool leader / agent) oraz pozostali uczestnicy z grupy kapitałowej.

Mechanizmy prawne

- subrogacja (art. 518 § 1 Kodeksu cywilnego) – wstąpienie w prawa zaspokojonego wierzyciela
- przejęcie długu (art. 519 § 1 Kodeksu cywilnego) – wstąpienie w miejsce dłużnika zwolnionego z długu
- oprocentowanie skonsolidowane na podstawie art. 93a Prawa bankowego

Praktycznie: brak regulacji ustawowej wymaga zawarcia pakietu umów regulujących porozumienie.

2. Modele i etapy cash pooling

W praktyce funkcjonują trzy modele cash pooling, a cykl jego działania obejmuje trzy etapy operacyjne.

1. Zero-balancing

fizyczny transfer środków: salda dodatnie przekazywane na rachunek główny, salda ujemne pokrywane z rachunku głównego

2. Near-zero-balancing

odmiana modelu zero-balancing – rachunki uczestników nie są zerowane, pozostaje na nich określona umownie kwota dodatniego salda

3. Notional (wirtualny)

wyłącznie wirtualne rozliczanie funduszy bez fizycznego transferu środków – odsetki naliczane od kwoty netto sald

Etap I

kumulowanie środków finansowych przez uczestników struktury na wspólnym rachunku grupowym

Etap II

transfer środków z rachunku wspólnego na rachunki bankowe podmiotów wykazujących niedobory płynności

Etap III

transfer zwrotny z rachunków uczestników na rachunek grupowy; w razie niedoboru pozostali uczestnicy pokrywają go solidarnie

Klucz praktyczny: wybór modelu determinuje skutki podatkowe (odsetki, różnice kursowe, dokumentacja cen transferowych) oraz ryzyka prawne związane z transferami środków między uczestnikami.

3 modele

3. Aspekty prawne i regulacyjne

Brak typowej regulacji ustawowej wymaga oparcia struktury cash pooling na mechanizmach cywilnych i bankowych oraz uwzględnienia stanowisk organów nadzoru.

Podstawy prawne

- zasada swobody umów (art. 353¹ Kodeksu cywilnego) jako fundament dopuszczalności umowy
- subrogacja (art. 518 § 1 k.c.) i przejęcie długu (art. 519 § 1 k.c.) jako konstrukcje rozliczeniowe
- art. 93a Prawa bankowego – podstawa cash pooling odsetkowego (wirtualnego) dla podatkowych grup kapitałowych
- swoboda prowadzenia rachunku bankowego w państwie UE na gruncie Prawa dewizowego
- cash pooling rzeczywisty oparty na pakiecie umów regulujących prowadzenie rachunku, transfery i rozliczenia odsetek
- obowiązek raportowania rozliczeń wielostronnych do Narodowego Banku Polskiego

Obszary ryzyk i ograniczeń

- środki w cash pooling nie są traktowane jak swobodnie dostępna gotówka w postępowaniach o zamówienie publiczne
- obowiązek poboru 20% podatku u źródła od odsetek dla nierezydenta bez statusu rzeczywistego właściciela
- trudność z ustaleniem rzeczywistego beneficjenta odsetek przy operacjach transgranicznych
- limit kosztów finansowania dłużnego (3 mln zł lub 30% EBITDA) – dyrektywa ATAD

Orzecznictwo: pool leader co do zasady nie jest rzeczywistym właścicielem odsetek (NSA II FSK 2299/14); środki z cash pooling nie są zasobem płynnościowym w przetargach (KIO 550/13).

„Środki pieniężne ulokowane w systemie cash-poolingu nie są środkami, którymi wykonawca może swobodnie dysponować tak jak środkami pieniężnymi w kasie i na rachunku bankowym. Dysponowanie przez wykonawcę tymi środkami w okresie trwania systemu cash-poolingu jest bowiem ograniczone postanowieniami umownymi; reguły ich zwrotu wykonawcy określa umowa.”

Stanowisko skutkuje wyłączeniem środków zgromadzonych w systemie cash pooling z zasobów branych pod uwagę przy ocenie zdolności płynnościowej oferenta w postępowaniu przetargowym.

– **wyrok Krajowej Izby Odwoławczej z 26 marca 2013 r. (sygn. KIO 550/13).**

„Pool leader może zastosować zwolnienie z podatku u źródła tylko w odniesieniu do tych odsetek, których będzie rzeczywistym odbiorcą – takich, które będą mu przysługiwać jako uczestnikowi systemu, od kwot pochodzących z jego nadwyżki przekazanych na pokrycie sald ujemnych innych uczestników.”

– **wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 16 września 2016 r.**

„Umowom o zarządzanie płynnością finansową (umowom cash pooling) nie sposób przypisać elementów przedmiotowo istotnych (essentialia negotii) tożsamy dla umów pożyczek. Najistotniejszą różnicą jest liczba uczestniczących podmiotów – w cash pooling zawsze co najmniej trzy.”

– **interpretacja indywidualna Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z 30 maja 2018 r. (sygn. 0111-KDIB2-2.4014.64.2018.1.MZA)**

Funkcjonowanie umowy cash pooling wymaga uregulowania w pakiecie umów następujących elementów:

- 1) **prowadzenie rachunku skonsolidowanego** – umowa z bankiem o prowadzeniu rachunku grupowego lub konsolidacji sald rachunków uczestników,
- 2) **zasady transferów środków** – umowa między agentem (pool leaderem) a pozostałymi uczestnikami grupy kapitałowej,
- 3) **oprocentowanie skonsolidowane (cash pooling wirtualny)** – umowa z bankiem na podstawie art. 93a Prawa bankowego dotycząca oprocentowania rachunku skonsolidowanego,
- 4) **limity zadłużenia uczestników – określenie globalnego limitu płynności (sumy sald i przyznanego kredytu w rachunku agenta),**
- 5) **mechanizmy cywilistyczne** – zastosowanie konstrukcji subrogacji i przejęcia długu do rozliczeń między uczestnikami:
 - a) subrogacja (art. 518 § 1 Kodeksu cywilnego) – wstąpienie w prawa zaspokojonego wierzyciela,
 - b) przejęcie długu (art. 519 § 1 Kodeksu cywilnego) – wstąpienie w miejsce dłużnika zwolnionego z długu,
 - c) zasada swobody umów (art. 353¹ Kodeksu cywilnego) jako podstawa formalnoprawna.
- 6) **raportowanie do Narodowego Banku Polskiego rozliczeń wielostronnych w grupie kapitałowej (rozporządzenie z 23 października 2009 r.),**
- 7) **prezentacja w sprawozdaniach finansowych – stanowisko Komisji Nadzoru Finansowego z 2017 r. zaleca prezentację sald cash pooling zgodnie z par. 6 MSR 7,**
- 8) **swoboda dewizowa – możliwość zawarcia umowy z bankiem mającym siedzibę w innym państwie UE.**

Praktycznie!

Brak jednolitej regulacji ustawowej oznacza konieczność precyzyjnego ujęcia w umowie wszystkich aspektów funkcjonowania porozumienia. Każdy z elementów wpływa na ostateczne skutki podatkowe i prawne dla uczestników.

4. Cash pooling – model opodatkowania

Cash pooling skutkuje zróżnicowanymi konsekwencjami w czterech obszarach podatkowych.

Podatek PCC

brak opodatkowania – umowa CP
nie jest pożyczką ani depozytem
nieprawidłowym

Cash pooling

cztery obszary podatkowe

Podatek VAT

zwolnienie – art. 43 ust. 1 ustawy
o VAT (kompleksowa usługa
pośrednictwa finansowego)

Podatek CIT

odsetki rozliczane kasowo; transfery
zwrotne neutralne podatkowo

Dokumentacja TP

dokumentacja TP dla finansowania
powyżej 10 mln zł; możliwe uproszczenia

Podstawy prawne

PCC: art. 1 ust. 1; VAT: art. 43
ust. 1
CIT: art. 12, 15, 16, 21 ust. 3;
ATAD

5. Opodatkowanie – PCC, VAT, CIT

Skutki podatkowe cash pooling rozpatruje się odrębnie na gruncie trzech podatków, z uwzględnieniem stanowisk organów i sądów.

PCC

Umowa cash pooling nie podlega opodatkowaniu PCC – nie mieści się w katalogu zamkniętym z art. 1 ust. 1 ustawy o PCC. Nawet przy zrównaniu z pożyczką stosuje się zwolnienie z art. 2 pkt 4 lit. b (czynności zwolnione z VAT).

VAT

Cash pooling stanowi kompleksową usługę pośrednictwa finansowego zwolnioną z VAT na podstawie art. 43 ust. 1 ustawy o VAT. Wyłącznie bank świadczy usługi; uczestnicy są beneficjentami, a otrzymane odsetki nie stanowią wynagrodzenia za usługę.

CIT

Transfery zwrotne są neutralne podatkowo – uczestnik nie rozpoznaje przychodu z otrzymanych środków. Odsetki zapłacone stanowią KUP w dacie zapłaty (kasowo); odsetki otrzymane są przychodem kasowym; zerowanie sald nie generuje nieodpłatnego świadczenia.

Rekomendacja: przy operacjach transgranicznych kluczowe jest ustalenie rzeczywistego beneficjenta odsetek (beneficial owner). Brak potwierdzenia statusu skutkuje zastosowaniem stawki 20% podatku u źródła.

6. Wnioski praktyczne

Cash pooling pozostaje skutecznym narzędziem zarządzania płynnością grupy, jednak wymaga starannego zaprojektowania prawnego i podatkowego.

Wnioski z praktyki

- największe korzyści: optymalizacja kosztów finansowania i lepsze wykorzystanie płynności grupy
- kluczowe ryzyko podatkowe pojawia się przy operacjach transgranicznych – ustalenie rzeczywistego beneficjenta odsetek
- środki w cash pooling nie są traktowane jak gotówka swobodnie dostępna w postępowaniach przetargowych
- limity finansowania dłużnego z dyrektywy ATAD ograniczają zaliczanie odsetek do kosztów uzyskania przychodów

Checklista wdrożenia

1. wybór modelu cash pooling
2. pakiet umów z bankiem i agentem
3. analiza skutków: PCC, VAT, CIT, WHT
4. dokumentacja TP i raporty do NBP

Cash pooling jest skutecznym narzędziem zarządzania płynnością grupy, ale tylko wtedy, gdy model prawny i podatkowy zostanie zaprojektowany przed jego uruchomieniem.

KONTAKT

Artur Szczepański
doradca podatkowy nr. licencji 10563
ul. Kowalska 9, 20-115 Lublin

Tel. 605 55 2038

Mail: kontakt@arturszczepanski.pl